

22.04-26.04.2024

Українська мова

ТЕМА. Принципи української орфографії. Уживання великої літери.

План

1. Написання назв історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів.
2. Написання назв, пов'язаних із релігією.
3. Написання назв органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств.
4. Написання назв товарних знаків, марок виробів.

Уживання великої букви

(Український правопис 2019)

1. Назви історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів

1. У назвах історичних подій, епох, календарних періодів і свят з великої букви пишемо перше (або єдине) слово і власні назви: *Вели́ка францу́ зька револю́ція, Колі́віщина, Семирі́ч на війна́, Льві́вське збро́йне повста́ння 1848 р., Пари́зька комуна, Рене́санс, епо́ха Відрод́ження, епо́ха Баро́ко, Нові́й рік, День учи́теля, День па́м'яті та примі́рення, Верса́льський мі́рний до́говір, Декла́рація незале́жності США.*

2. Так само пишемо назви політичних, культурних, спортивних та ін. заходів міжнародного або загальнодержавного значення: *Олімпі́йські і́гри, Бі́ла олімпіа́да, Марш мі́ру, Всесві́тній конгрэ́с украї́нців, Всеукраї́нська педагогі́чна конфе́ренція, Мі́жнародний рік дити́ни, Ку́бок УЄФА (футбол).*

Назви інших регулярних заходів, що не мають офіційного характеру, пишемо з малої букви: *день інформа́ції, саніта́рний день, субо́тник, неді́льник.*

Примітка 1. У назвах свят *День Незале́жності Укра́їни, День Собо́рності Укра́їни, День Конститу́ції Укра́їни* з великої букви пишемо всі слова.

Примітка 2. У назвах історичних подій із другим прикметником, що походить від географічної назви, де використовується дефіс, або походить від двох географічних назв, з великої букви пишемо обидві частини: *Брёттон-Вудська конференція* (від БрёттонВудс), *Брест-Литовський мирний договір* (від Брест-Литовськ), *Ясько-Кишинівська операція* (від Ясси і Кишинів).

Примітка 3. Назви історичних подій, епох, війн, геологічних періодів тощо, які стали загальними, пишемо з малої букви: *греко-перські війни, громадянська війна, хрестові походи, доба феодалізму, античний світ, середні віки, середньовіччя, неоліт, палеоліт, палеозойська ера, трипільська культура*.

2. Назви, пов'язані з релігією

1. З великої букви пишемо слова *Бог, Аллах*, а також імена Бога: *Єгова, Саваоф, Адонаї, Елохім*, імена богів і богинь у різних народів: *Деметра, Вішну, Гэба, Брахма, Марс, Перун, Даждьбог*. Так само пишемо імена засновників релігій: *Бу дда, Зарату стра, Магомэт*; апостолів, пророків, святих у християнстві: *Іван Хреститель, Іван Богослов, Микола Чудотворець, Андрій Первозваний*.

Примітка. Слово *бог* як найменування богів і богинь політеїстичних релігій пишемо з малої букви: *богі Стародавнього Єгипту, бог Посейдон, богиня Гэра, бог торгівлі*.

2. З великої букви пишемо слова: *Трійця, Свята Трійця, найменування осіб Святої Трійці (Бог Отець, Бог Син, Бог Дух Святий)* і слово *Богородиця*; інші найменування *Бога (Господь, Спаситель, Всевишній, Творець)* і *Богородиці (Царіця Небесна, Мати Божя, Пречіста Діва)*; прикметники, утворені від слова *Бог, Господь (слава Божя, воля Господня, Божий промисел)*.

Примітка 1. Слова *апостол, святий, преподобний, му ченик* та ін. пишемо з малої букви: *апостол Матвій, святий Пантелеймон, святá великомучениця Варвара, преподобний Серафім Саровський, блаженна Феодора. Але Пресвятá Богородиця, Свята Трійця, собор Святого Петра*.

Примітка 2. У церковних і релігійних текстах з великої букви пишемо займенники, що вживаються замість слів *Бог, Божий: Блажен муж, що боїться Господа, що заповіді Його любить!* (Біблія); *нехай святиться ім'я Твоє* (Біблія).

Примітка 3. В усталених словосполученнях, що використовуються в розмовній мові, де слова *Бог, Господь* та ін. не вживаються як їх найменування, їх пишемо з малої букви: *бог зна що* (невідомо що), *бог зна коли* (невідомо коли), *господь з тобою* (вами) (вживається як здивування, заперечення, докір), *бог з ним* (з тобою) (вживається на знак згоди, примирення, прощення та ін.). З малої букви пишемо вигуки *боже, господи, їйбóгу, господи боже мій, боже збав*, крім випадків, коли слова *Боже, Господи* є звертанням до *Бога*.

3. Назви органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств

1. В офіційних складених назвах органів влади, установ і організацій, товариств і об'єднань з великої букви пишемо перше слово (і всі власні назви), що входить до складу назви: *Міністéрство осві́ти і нау́ки Украї́ни, Ра́да націо́нальної безпе́ки та оборо́ни Украї́ни, Управлі́ння осві́ти Шевче́нківської в мі́сті Киє́ві держáвної адміністра́ції, Прокурату́ра мі́ста Киє́ва, Апеля́цій ний суд Закарпа́тської о́бласті, Федера́ція незале́жних профспіло́к Украї́ни, Збро́йні сили́ Украї́ни, Міжнародна асоціа́ція україні́стів, Націо́нальний банк Украї́ни, Меджлі́с кримськотата́рського наро́ду, Товари́ство винахі́дників та раціо́наліза́торів Украї́ни, Організа́ція економі́чного співробі́тництва і рózвитку, Міжнародний валю́тний фонд, Ра́да Євро́пи.* Це стосується й назв державних установ минулого: *Директо́рія Украї́нської Наро́дної Респу́бліки, Держáвна ду́ма, Зе́мський собо́р, Тимчасо́вий у́ряд.*
2. У назвах найвищих органів влади і державних установ України *Верхо́вна Ра́да Украї́ни, Кабіне́т Міні́стрів Украї́ни, Конституці́йний Суд Украї́ни, Верхо́вний Суд* з великої букви пишемо всі слова.
3. Назви сайтів без родового слова пишемо з малої букви (*тві́тер, ту́гл*); назви сайтів з родовим словом пишемо з великої букви та в лапках (*мережа «Фейсбу́к», енциклопéдія «Вікіпéдія»*); назви сайтів, ужиті як назви юридичних осіб, пишемо з великої букви та без лапок (*РНБО ввела санкці́ї проти Я́ндекса*).

4. Назви товарних знаків, марок виробів

1. Торгові назви продуктових, парфумерних і т. ін. товарів, тютюнових виробів, вин, мінеральних вод та інших напоїв беремо в лапки і пишемо з великої букви: *цукерки «Асорті», сир «Королівський», ковбаса «Крківська», шоколад «Світоч», цигарки «Українські», вино «Перліна степу», коньяк «Таврія», мінеральна вода «Моршинська», напій «Жівчик», духи «Лілея», шампунь «Олівковий», кросівки «Найк», взуття «Крокс».*

2. Назви виробничих марок технічних виробів (машин, приладів і т. ін.) беремо в лапки і пишемо з великої букви: *автомобілі «Нісан», «Вольво», «Фольксваген»), літак «Бойнг 777», трактор «Слобожанець».* Але назви самих виробів беремо в лапки і пишемо з малої букви: *«нісан», «вольво» «фольксваген» (автомобілі), «бойнг» (літак). «слобожанець» (трактор).*

3. Власні назви кораблів, поїздів, літаків тощо беремо в лапки, і перше слово в назві (і всі власні назви) пишемо з великої букви: *круїзний лайнер «Гармонія морів», поїзд «Чорноморець».*

4. Абревіатурні назви виробничих марок і виробів пишемо без лапок: *Ан-225, А-340, В-77, КрАЗ.*

Вправа 1. Напишіть слова і словосполучення з великої або малої літери. Поясніть правила їх написання.

I. (к)обзар, (м)арко (в)овчок, (к)аменяр, (к)арпенко-(к)арий, (р)обінзон, (п)лутоній, (а)хіллес, (ш)евченкіана, (к)вітка-(о)снов'яненко, (а)нтей, (д)емон, (л)ісовик, (п)інчер, (л)иска, (п)антелеймон (к)уліш, (в)асиль (с)имоненко, (о)м, (к)юрі, (ж)учка, (г)нідко, (р)усалка, (і)васик- (т)елесик.

II. (г)рінченків словник, (ш)евченкові поезії, (п)ушкінські рукописи, (г)ордіїв вузол, (ш)евченківські читання, (а)ндрієві книжки, (б)ертолетова сіль, (п)етрів батіг, (р)ентгенівські промені, (ф)ранківські сонети, (я)рослав (м)удрий, (н)обелівська премія, (с)ізіфова праця, (п)отебнянські читання, (г)айморова порожнина, (ч)ернігівські дівчата, (ф)ранківська кімната, (ф)ільчина грамота.

III. (к)ієво-(м)огилянська (а)академія, (к)ієво-(п)ечерська лавра, (і)нститут (к)ардиології ім. М.Д. Стражеска при (а)кадемії (м)едичних (н)аук України, (м)іністр (о)світи і (н)ауки (у)країни, (д)ень (н)езалежності (у)країни,

(м)аріїнський (п)алац, (у)країнська (е)кологічна (а)соціація “(з)елений (с)віт”, (н)аціональний (б)анк (у)країни, (т)ранснаціональна (р)адикальна (п)артія, (у)країнсько- (к)анадське спільне (п)ідприємство “(к)обза”, (м)іністерство (з)акордонних справ (у)країни, (у)правління (в)нутрішніх (с)прав (к)иївського (м)іськвиконкому, (с)пілка (о)фіцерів (у)країни, (б)удинок (у)чителя.

IV. (п)резидент (у)країни, (г)енеральний (п)рокурор (у)країни, (з)аслужений (у)читель, (г)енеральний (к)онструктор, (п)резидент (ф)ранції, (д)октор (п)едагогічних (н)аук, (ч)лен-(к)ореспондент НАН (у)країни, (г)олова (р)ади (н)аціональностей, (г)енерал-(л)ейтенант, (з)аслужений (д)іяч (м)истецтв, (м)аршал (а)віації, (а)дмірал (ф)лоту, (п)редставник (п)резидента (у)країни у (л)уганській (о)бласті, (п)осол США в (у)країні, (с)тарший (н)ауковий (с)півробітник (і)нституту (м)овознавства НАН (у)країни.

Вправа 2. Правильно напишіть слова і словосполучення з великої або малої літери, обґрунтуйте написання.

(к)онституційний (с)уд (у)країни, (а)ндріївський (у)звіз, (л)ауреат (д)ержавної премії імені Тараса Шевченка, (м)уза, (д)ід-(м)ороз, (д)охристиянська (д)оба, (р)еспубліка (м)олдова, (а)соціація міст (у)країни, (м)іжнародний (б)лагодійний (ф)онд конкурсу В. Горовиця, (п)апа (р)имський, (р)имський(п)апа, (є)пископ, (р)ектор (к)иївського (у)ніверситету, (р)осіянин, (п)рокурор, (п)резидент 48 України, (г)еркулес, (і)ссик-(к)уль, (м)итрополит, (а)нгел, (б)огородиця, (і)сус (х)ристос, (н)ародний (а)ртист України, (а)рхангел (м)ихаїл, (р)обінзон, (м)іністр (о)світи і (н)ауки України, (а)кадемік ВШ України, (г)олова профкому, (к)обзар, (д)епутат (в)ерховної (р)ади, (д)і (в)ітторіо, (д)’(а)ламбер, (д)е (г)олль, (к)аменяр, (ч)ервона (ш)апочка, (у)країнська (с)оціал-(д)емократична (п)артія, (ч)атир-(д)аг, (в)улиця (г)енерала (п)отапова, (м)іністерство (к)ультури (у)країни, (з)ал (з)асідань (в)ерховної (р)ади (у)країни, (м)істо (ж)овті (в)оди, (п)енсільванія- (а)веню.

Література

1. Українська мова: підручн. для 10 класу (рівень стандарту). ukrajinska mova 10 klas glazova 2018. Автор: О.П. Глазова. Видавництво: Харків, Ранок, 2018.

Відеопосилання

1. <https://www.youtube.com/watch?v=cyrQQ00nGbU>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=Z6NC0X22Eo4>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=6K3uBcb7Xzk>
4. <https://drive.google.com/file/d/1NO8UMsSp6bw0pLGYcH2GsRpqS3od-S1-/view>

Домашнє завдання

1. Опрацювати § 32 підручника.
2. В. 275– письмово.